

Λογοτεχνία Α' Λυκείου, Τα φύλα στη Λογοτεχνία (ερωτήσεις αξιολόγησης)

Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης «Η Βλαχοπούλα» (αποσπάσματα)¹

[Περιληπτική απόδοση: Η ηρωίδα του κειμένου, η Φλώρα, από τα 8 της χρόνια, μόλις έχασε τον πατέρα της, στάλθηκε απ' τον μεγαλύτερο αδελφό της ως ψυχοπαίδι (ως υπηρέτρια) στο σπίτι ενός πλούσιου Αθηναίου. Με την οικογένεια εκείνου θα μεγαλώσει και θα περνά καλά υπό την ευνοϊκή επίβλεψη της συζύγου του. Ωστόσο, μόλις πέθανε η γυναίκα του, εκείνος άρχισε να στρέφει το ερωτικό του ενδιαφέρον στην δεκαεπτάχρονη πλέον Φλώρα. Η έντονη άρνηση της κοπέλας ν' ανταποκριθεί θα κάμψει τις διαθέσεις του, εωσότου νιώθοντας ζήλεια για τη συμπάθεια που αναπτύσσεται ανάμεσα στη Φλώρα και τον Ζήσο, έναν στρατιώτη που έχει κληθεί ως υπηρέτης στο γειτονικό σπίτι ενός λοχαγού, θα εντείνει εκ νέου το πάθος του αφεντικού της και θα επιχειρήσει να την βιάσει. Η Φλώρα θα αντισταθεί επιτυχώς, χτυπώντας τον, και θα εγκαταλείψει το σπίτι του. Σύντομα, μάλιστα, θα επιστρέψει στο χωριό της, όπου η γριά Σιδερή, η μητέρα της, χωρίς να το γνωρίζει η Φλώρα, θα προσπαθεί να της βρει σύζυγο ανάμεσα στους γιους του γέρο-Σαράντου, τον Στάμο και τον Ζήσο.

Η αιφνίδια αποχώρηση της Φλώρας από το σπίτι που δούλευε για χρόνια έχει δώσει λαβή για αρνητικές εις βάρος της φήμες, που απειλούν την τιμή και την αξιοπρέπειά της, και άρα τη δυνατότητά της να βρει σύζυγο και ν' αποκατασταθεί. Εντούτοις, κατά τρόπο σωτήριο για τη Φλώρα, ο Ζήσος που την έχει ήδη ερωτευθεί από την περίοδο που εργαζόνταν σε γειτονικά σπίτια, δεν θα πιστέψει στα κακόβουλα σχόλια και θα θελήσει να την παντρευτεί.]

- Θα πανδρευθήτε, παιδιά, ή να πανδρευτώ;

Τοιαύτην τινά νουθεσίαν μετ' απειλής απηύθυνεν επανειλημμένως εις τους υιούς του ο γερο-Σαράντος, πάρεδρος του ωραίου και μαγευτικού χωριού, γέρων εξηνταπέντε ετών, με κόκκινα μάγουλα και με σιδηράν υγείαν. Και ήτο ικανός, αν δεν τον ήκουαν, να το κάμει. Εις τας χωρικές οικίας, βλέπεις, η γυνή δεν χρησιμεύει μόνον ως γυνή, ως οικοκυρά και ως μήτηρ, αλλ' ο προορισμός της ευρύνεται όσον είναι ευρύς ο ορίζων του δροσερού χωριού, κειμένου εις το κέντρον γοητευτικού οροπεδίου ανάμεσα εις τέσσαρας εξεχούσας ράχεις, όπου ευωδιάζει ο θύμος, η φασκομηλιά και το ύσσωπον, και όπου τα πεύκα, ως χειροκρατούμενα παιδιά, σείονται όλα ομού με μίαν ομοιόμορφον κίνησιν από την αυτήν ριπήν του βορρά, του καταφερομένου από του ύψους της επιβλητικής Πεντέλης. Εκεί η γυνή τρέχει κατόπιν του ανδρός εις το χωράφι, τον βοηθεί εις όλας τας εργασίας, με την αριστεράν κρατούσα εις την αγκάλην το τελευταίον της τρίμηνον νεογνόν, με την δεξιάν συλλέγουσα χόρτα διά την προβατίαν ή λάχανα διά το εσπερινόν δείπνον, και πολλάκις αποκοιμίζουσα το βρέφος επί της χλόης, υπό την αμυγδαλέαν ανθούσαν ή υπό την μηλέαν φυλλορροούσαν, ασχολείται αυτή να βοτανίζει, να σκαλίζει ή και να σκάπτει ενίοτε. Χωρική δε οικία χωρίς γυναίκα θα ήτο ως ερημία χωρίς όασιν.

Ήκουαν την νουθεσίαν του γέροντος ο Στάμος και ο Ζήσος, οι δύο αδελφοί, και δεν επίστευον ότι ήτο ικανός να πραγματοποιήσει την απειλήν του, και ανέβαλλον από ημέρας εις ημέραν την περί γάμου σκέψιν. Αλλ' ο Ζήσος, ο νεώτερος, εκλήθη κατά το έτος εκείνο να υπηρετήσῃ εις τον στρατόν, ο δε Στάμος, μένων εις το χωριόν και γεωργών, υπέσχετο εις τον πατέρα του ότι, άμα αφεθεί ο Ζήσος και επιστρέψει, τότε αυτός θα υπανδρευθεί. Αλλ' ένεκα της απουσίας του Ζήσου η μοναξία της οικίας εφάινετο μεγαλυτέρα και η ανάγκη του βοηθού ήτο μάλλον επαισθητή. Κατά δε την Μεγάλην Εβδομάδα, ότε λαβών άδειαν απουσίας ο Ζήσος, ήλθε να τους ιδεί, παραδόξως ο γέρων είχε παύσει να ομιλεί περί γάμου εις τον Στάμον.

Ο Στάμος εικοσιτετραέτης, ήτο υψηλός, ευτραφής, αφρόξανθος την τρίχα, ήσυχος, απονήρευτος, με άοριστον βλέμμα και με άχρουν του προσώπου την έκφρασιν. Ο Ζήσος εικοσιδιέτης, ήτο ολίγον τι βραχύτερος το ανάστημα, λιγνός, με καστανήν κόμην, πονηρός το βλέμμα, γοργός κι ευκίνητος. Την εσπέραν της Μεγάλης Πέμπτης, τρεις ημέρας μετά την άφιξιν του Ζήσου ελθόντος επ' άδεια, είχαν καθίσει περί την τράπεζάν των, σταυροπόδι κι οι τρεις επί του εδάφους της καλύβης, του αμαυρού και μη επιχρισθέντος πλέον με ασβέστην από του θανάτου της γρια-Σαράνταινας (ήτον καλή νοικοκυρά και προκομμένη πολύ, η μακαρίτισσα,

¹ Πηγή: <https://www.greek-language.gr/periodika/mags/ekfrasi/2001/12/127959>

Θεός σχωρέσ' την!) και συνωμύλουν περί των αγρών των, περί των τελευταίων βροχών, προμηνυουσών ευφορίαν κατά το έτος εκείνο.

Αίφνης εισέρχεται η γραία Σιδερή, χωρική χήρα, με δύο υιούς εγγάμους, οίτινες την είχαν αφήσει εις την τύχην της, και με κόρην άγαμον, και καλησπερίζει τους τρεις άνδρας. Ο γέρων πάρεδρος της έδειξε σκαμνίον να καθίσει, και η γραία, εξηκοντούτις, εύρωστος, με κολπούμενα στήθη, διατηρούσα ίχνη καλλονής, ήρχισε, θαρρετή, να ομιλεί ελληνοαλβανιστί προς τον μπαρμπα-Σαράντην.

Η Φλώρα της, έχει μείνει ορφανή εις ηλικίαν οκτώ ετών, και ο μέγας ο γυιος της, διά να την ξεφορτωθεί, χωρίς να ερωτήσει την μητέρα του, την έδωκεν ως ψυχοπαίδαν, τάχα, πράγματι ως δούλαν εις ένα σπίτι, μέσα εις τας Αθήνας. Εκεί επολιτίσθη και άλλαξε την φορεσιά της (ντήοι φορεσιές) κι εξέχασε να ομιλεί αλμπιρίστι, κι έμαθε να ομιλεί σκληρίστι*. Εις τα χέρια εκείνης της οικογενείας, εμεγάλωσε, κι έγινε δεκαεπτά χρονών, και τότε απέθανεν η κυρά της. Σαν απέθανεν η κυρά της, και είχε μεγαλώσει κι αυτή, δεν ημπορούσε «να κάμει χωριό» με τον αφέντη της, γιατί δεν ήτον, αν και με κατάλαβες, από 'κείνες που ξέρεις (αγίο σ' ίστεν νκάτο τσεντή)** κι έτσι ένα πρωί, σηκώνεται και παίρνει τα ρουχαλάκια της, και φεύγει. Της είπαν να πάει σ' ένα άλλο σπίτι τίμιο, να υπηρετεί, μα αυτή δεν έστρεξε, κι έβαλε τα πράματά της μέσα εις το πρώτο κάρο, που έφευγε για τα Μεσόγεια, εμβήκε κι αυτή μέσα, κι επήγε στο Χαλάνδρι, που ήτον πανδρεμένος ο μικρότερος αδελφός της, ο άλλος, όχι εκείνος που την έβαλε ψυχοπαίδα στ' Αθηναίικο σπίτι. ... Τώρα, σαν επήγε η Φλώρα στο Χαλάνδρι, έμεινε στο σπίτι του αδερφού της δυο-τρεις 'βδομάδες, ως που τα χάλασαν με τη νύφη της – νύφη κι ανδραδέλφη δεν κάνουν, βλέπεις, σ' ένα σπίτι – κι έτσι η Φλώρα εσηκώθη, κι επήρε τα ρουχάκια της, και τα εφόρτωσε σ' ένα κάρο, κι ανέβηκε κι αυτή απάνου στο κάρο, κι ήρθε στο χωριό, στη μητέρα της. Είναι τρεις 'βδομάδες που ήρθε, μα κρύβεται μες στο σπιτάκι, και κανείς δεν την είδε. Μόνον μια φορά την είχε καταφέρει, εψές, να βγει να πάρει λίγο τον αέρα της, και την έστειλε ν' αλλάξει την προβατίνα, που την είχε δεμένη έξω στο χωράφι.

«Είναι μια κοπέλα ως κει επάνου, (νι βαζ εγγλιάτ ιστ ελάρτ)*** και δε θα την αφήσει με τις φούστες, που φορεί. Θα την φορέσει “τσεμπέρ ε ποδέ έδε γγούνε εδέ κεμίσι νε κεντήμ εδέ πεσκούλια”****. Έχει αυτή μπόλιες να της φορέσει. Είναι απ' τα μικρά της χρόνια δουλευτάρισσα, και γλήγορα πάλι θα συνηθίσει στα όξου. Ο μέγας ο γυιος της εδέχθηκε να της δώσει τρία στρέμματα χωράφι και δυο προβατίνες, και τον άλλον τον μικρό, αυτή, η γριά Σιδερή, θα τον καταφέρει να της δώσει κάτι τι, της Φλώρας, για να την πανδρέψουνε. Ο άνδρας της ο συχωρεμένος (τον θυμάται καλά ο κυρ Σαράντης) δεν ήτον ζευγολάτης σαν τους γυιους του, ήτον Βλάχος, τσοπάνης στο βουνό, και της βρίσκονται ακόμη κάτι φλωριά για να στολίσει την ποδιά της Φλώρας. Κάνει να της δίνει κι ο αφεντικός της, στην Αθήνα, απάνου από πεντακόσιες δραχμές για τους μισθούς της, και στο δικαστήριο, αν χρειασθεί, θα πάνε για να βρουν το δίκιο τους. Πιστεύει πως η Φλώρα της θα γίνει καλή νοικοκυρά, γιατί εφύλαξε την τιμή της, και κοντά στις δουλειές του χωραφιού, έμαθε, μες στην Αθήνα, και τις δουλειές του σπιτιού καλύτερ' από κάθε μία. Αυτά είχε να πει.»

Ο γερο-Σαράντης ήκουσε ψυχρώς την εξήγησιν ταύτην της γραίας Σιδερός, εις το τέλος της οποίας, υπενοείτο πρότασις περί γάμου. Ο Στάμος ήκουε σχεδόν αλλόφρων, ως να μη ενόει τι ήθελε να είπει η γραία χωρική. Μόνος ο Ζήσος ήκουσε μετά προσοχής, κι έδειξε τινα συγκίνησιν όταν ήκουσε το όνομα της ηρωίδος, και τον υπαινιγμόν, ον έκαμεν η γραία ομιλούσα περί της φυγής της κόρης της εκ της αθηναϊκής οικίας, μετά τον θάνατον της κυρίας της.

Εις την πρότασιν απήντησεν ο γέρων πάρεδρος δι' αοριστιών και δι' αναβολών, λέγων ότι δεν έκαμεν ακόμη σκέψιν με τους υιούς του περί γάμου (ενταύθα ο Ζήσος εστράφη κι εκοίταξεν επιτιμητικώς τον πατέρα του) ότι τα παιδιά του είν' ελεύθερα να νυμφευθώσιν ή όχι και ότι έχουν καιρόν. Η γραία Σιδερή εξήλθε με μαραμμένον το ήθος.

Μόλις εκρύβη αυτή κάμψασα την προς τα δεξιά πρώτην γωνίαν, και όπισθεν του φράκτου αριστερόθεν, ενώ ενύκτωνεν ήδη, εξήλθεν η γειτόνισσα η Γιωργούλα. Αυτή είχεν ιδεί την γραίαν εισερχομένην εις τον οικίσκον του μπαρμπα-Σαράντου, και οκλάζουσα όπισθεν του φράκτου, επαραμόνευεν εκεί εις το προαύλιον. Ίσως να ηκροάτο, τι έλεγεν μέσα εις την καλύβην.

Εισηλθεν εξυπόλυτη, με την μπόλιαν της ανεμίζουσαν, ορμητική, ως άελλα, και ευθύς μετά την καλησπέραν, ήρχισε, χωρίς να παίρνει ανασασμόν, να λέγει:

- Τι σας είπ' αυτή; Μην ήρθε να σας φορτώσει την τσούπα της; Τα μάτια σου

τέσσερα, Στάμο! Την ξέρετε τι παστρικά είναι η κόρη της; Η πομπιωμένη, που κυλιότανε τόσα χρόνια στα ξένα σπίτια, μες στην Αθήνα, και ποιος ξέρει τι μπομπές, τι ρεζιλίκια έπαθε, που την έκαναν και την έδειχναν τ' αφεντικά της ως που την έδωξαν απ' το σπίτι (ποιος ξέρει αν δεν την έπιασαν κλέφτρα;) και τώρα θέλει να μας κάμει την τίμια, να νοικοκυρευτεί, κίολας! Το νου σου, Στάμο! Κοίταξε, μη σε καταφέρουν και σου τήνε φορτώσουνε! Δεν έχουμε τάχα κορίτσια να σου δώσουμε, κι είναι καμμιά ανάγκη να ξεπέσεις σ' αυτή; Να σε ιδώ, Στάμο!

Αυτά και πολλά άλλα είπε μετά βίας και ορμής παραφόρου η Γιωργούλα, ως να επήδων αι λέξεις συνωθούμεναι και διαγκωνιζόμεναι από το στόμα της. Ο γέρον πάρεδρος έκαμνε νεύματα απελπιστικά, μη δυνάμενος ν' ανακόψει τον χείμαρρον των λόγων της, θέλων να βεβαιώσει ότι η γραία Σιδερή ουδέν τοιούτον επρότεινε, και μη ευρίσκων στιγμήν διά να το παρενείρει. Τέλος ο ρους των λόγων έγινε βραδύτερος, και ο γέρον επρόφθασε να ειπεί:

- Δεν είναι τίποτε, κυρα-Γιωργούλα, ησύχασε. Ξέρω εγώ τι θα κάμω.

- Αν ήτον καθαρή, επανέλαβε με νέαν ορμήν η Γιωργούλα, χωρίς να δώσει προσοχήν εις την διακοπήν του γερο-Σαράντου, έπρεπε να βγαίνει στον κόσμο να τήνε βλέπουνε. Γιατί κρύβεται, και δε βγαίνει από το σπίτι, και ψυχή δεν την είδε, που έχει ένα μήνα στο χωριό; Άνθρωπος που έχει καθαρό αυτό (τύπασα το μέτωπον) δε φοβάται, δεν κρύβεται. Έχει μπομπές καμωμένες, και για δαύτο κρύβεται και δε βγαίνει στον κόσμο.

Επρόσθεσε πολλά άλλα η Γιωργούλα και είτα, μ' ελαφρόν βήμα, τρέχουσα, ξυπόλυτη, με την ποδιάν ανεμιζουσαν, εξήλθεν ειπούσα: «έχω τις αυγοκουλούρες φουρνισμένες, και πάω να ξεφουρνίσω. Να με συμπαθάτε για το θάρρος!»

Μετά το δείπνον εξήλθεν ο Ζήσος και μετέβη εις το μαγαζέιον του χωριού, όπου εντάμωσε δύο ή τρεις φίλους του, κι εξετάσας αυτούς μ' επιτήδειον τρόπον, έμαθε διατί η Γιωργούλα ωμίλει με τόσον θάρρος εις τον πατέρα του, και διατί ο γέρον έπαυσε να κάμνει λόγον εις τον Στάμον περί γάμου. Η Γιωργούλα είχε μίαν αδελφήν χήραν, ήτις, μετά τον θάνατον του συζύγου της, επισυμβάντα προ ολίγων μηνών, ήλθε και κατώκησεν εις το χωριόν της γεννήσεώς της, πλησίον της αδελφής της. Την χήραν ταύτην αδελφήν, μεσόκοπην, καλοκαμωμένην, επροξένευεν η Γιωργούλα εις τον μπαρμπα-Σαράντον τον ίδιον. Και εις τον γέροντα φαίνεται ότι δεν απήρεσκον αι προτάσεις.

Η Γιωργούλα ευλόγως εσκέπτετο, ότι εν όσω έμενον άγαμοι οι δύο νέοι, ευκολώτερον θα ήτο να καταφέρει τον γέροντα να νυμφευθεί αυτός. Και διά τούτο αντέπραττεν εις πάσαν πρότασιν γινομένην διά τον Στάμον, κι έτρεχε να «βάλει μαναφούκια», οσάκις προξενιά τις διά τον νέον επαρουσιάζετο.

Ο Στάμος, καίτοι μένων διαρκώς εις το χωριόν, εφαινετο πλέων εις μακαριαν άγνοιαν ως προς παν το συμβαίνον περίξ της πατρικής οικίας. Ο Ζήσος όμως τα ανεκάλυπεν όλα «μονοβραδιά».

....

Η Φλώρα όμως δεν είχεν ύπνον, κι εσυλλογίζετο πικρώς την φτώχειαν της, την κακομοιριάν της, την ατυχίαν της. Και η ζωή της όλη επανήρχετο εις την μνήμην της πένθιμος, θλιβερά, ως ερημία άβατος και άνυδρος, ως εσχατιά πλήρης ερειπίων καπνιζόντων και αποτεφρωμένων κορμών. Οκταέτις, χάσασα τον πατέρα της, εδόθη, χάρις εις την σκληρότητα του αδελφού της, ως θεραπεινίς εις ξένον οίκον. Και κατ' αρχάς επερνούσε καλά, διότι η κυρία της έτυχε να είναι διακριτική και φιλόανθρωπος. Εις τας χείρας αυτής εμεγάλωσε, κι εγκαρδίως επόνεσε το σπίτι. Αλλ' όταν ήρχισε να μεγαλώνει, ο αφέντης της, πλούσιος ιδιοκτήτης εν Αθήναις, πεντηκοντούτης, υψηλός, ευτραφής, μελαπός το πρόσωπον, μαύρος τα χείλη, ήρχισε να της ρίπτει ερωτικά βλέμματα και άπαξ ή δις εζήτησε να την θωπεύσει. Αύτη αντεστάθη αγρίως, τον ηπειλήσεν ότι θα τον καταγγείλει εις την κυρίαν της. Εκείνος τότε περιεμαζεύθη, και της ωρκίσθη ότι δεν θα το ξανακάμει. Και άλλως η κόρη ευσυτέλλετο να ομιλήσει περί τοιούτου πράγματος εις την κυρίαν της. Αλλ' όταν, μετά τινα χρόνον, η δυστυχής γυνή απέθανεν, η Φλώρα, καταληφθείσα υπό αορίστου φόβου, ητοιμάζετο να φύγει αυθημερόν από την οικίαν. Αλλ' η αδελφή της θανούσης, σύζυγος λοχαγού, κατοικούσα παρακειμένην οικίαν (αι δύο οικίαι δίδυμοι, απαράλλακτοι την αρχιτεκτονικήν, ηυλιζοντο από τον αυτόν περίβολον και είχαν την αυτήν είσοδον εκ του δρόμου) την ικέτευσεν εξορκίσασα αυτήν εις την προσφιλή μνήμην της νεκράς, χάριν των ορφανών της, τεσσάρων τον αριθμόν, όλων μικροτέρων της δεκαετούς ηλικίας, να μείνει επί τινα χρόνον. Η Φλώρα πιεσθείσα υπήκουσε.

Κατά τον αυτόν χρόνον, ο λοχαγός είχε προσλάβει κατ' οίκον ως υπηρέτην στρατιώτην τινά του λόχου του, ονόματι Ζήσον. Ο νέος εφαινετο χωρικός, και ήτο αφελής τους τρόπους. Δεν εκοίταζε την Φλώραν (ήτις είχε γίνει ωραιότατη κοπέλα πράγματι, με ροδίνας παρειάς, με γλυκύτατον ήθος και με λιγυρόν ανάστημα), καθώς κοιτάζουσιν άλλοι, προπετώς, αναιδώς, επιμόνως. Την εκοίταζε κρυφά, γλυκά, ήσυχα, και η κόρη ήρχισε να συγκινηθεί. Ο νέος δεν της είπε ποτέ απρεπή λόγον, δεν της έκαμεν άσχημον κίνημα. Όταν δε τυχόν τα βλέμματά των συνηντώντο, ο Ζήσος εταπεινού το ιδικόν του.

Μιά των ημερών, ένα μήνα μετά τον θάνατον της κυρίας της, ενώ ο χηρεύσας κτηματίας ανέβαινε διά να γευματίσει, κατέλαβε τον Ζήσον κατοπτεύοντα την Φλώραν από του ιδικού του παραθύρου εις το ιδικόν της, και του εφάνη ότι η Φλώρα απήντα μειδιώσα εις τα βλέμματά του. Τότε, ο άνθρωπος με τα μαύρα χείλη, όστις είχε αφήσει να κοιμηθεί προς καιρόν το προς την χωριατοπούλαν πάθος του, το ησθάνθη αποτόμως εξυπνούν. Εις την καρδίαν του ο έρως εξευγαρώθη με την ζηλοτυπίαν. Εμελέτησε δε να μεταχειρισθεί την ανταλλαγήν των βλεμμάτων, την οποίαν του εφάνη ότι είδεν, ως όπλον κατά της Φλώρας.

Ήτο περί το πρώτον λάλημα του πετεινού, και η Φλώρα εκοιμάτο εις το μικρόν της δωμάτιον το συνεχόμενον με το μαγειρείον, όταν ηκούσθη σιγανόν βήμα εις τον διάδρομον και ελαφρός τριγμός εις την θύραν του θαλάμου της, ως να εδοκιμάζέ τις να την ανοίξει. Η θύρα δεν έκλειε καλώς με το μάνδαλον και η κόρη είχε βάλει μίαν καρέκλαν ως στήριγμα όπισθεν και ένα σιδηρούν μοχλόν ως αντηρίδα. Όλα ταύτα διότι, έχουσα παλαιάς αφορμάς, δεν είχε παύσει ποτέ να δυσπιστεί προς τον κύριόν της. Αλλά η μία ύαλος του προς τον διάδρομον μικρού παραθύρου, τρεις σπιθαμάς μόλις απέχοντος της θύρας, ευρέθη την εσπέραν εκείνην ημίθραυστος. Η Φλώρα δεν είχε μάθει ποτέ τίς την είχε θραύσει. Ίσως ο μικρός του κυρίου της να την είχε σπάσει αυθημερόν, και αυτή δεν το είχε παρατηρήσει, εκτός αν την έθραυσεν ο ίδιος ο αφέντης της, τίς οίδεν; Η Φλώρα δεν ήθελε να κολασθεί άδικα, και όμως το υπώπτευσεν.

Η χειρ του προσπαθούντος έξωθεν να παραβιάσει την θύραν, εισήχθη σιγά-σιγά διά του ρήγματος της υάλου. Η χειρ εστράφη προς το μέρος της θύρας, είτα εσταμάτησε πάλιν, ως να εφοβήθη τον κρότον ον επροξένησεν. Είτα και πάλιν εξηπλώθη εγγύτερον προς την θύραν. Η κοιμωμένη κόρη αφήκε στεναγμόν κι εκινήθη επί της κλίνης, κι επί πέντε λεπτά, ο άνθρωπος με την διά της υάλου εισηγμένην χείρα εστάθη, συνέχων την αναπνοήν του, κατοπτεύων προσεκτικώς την καθεύδουσαν.

Είτα μικρόν κατά μικρόν, αθορύβως, και μετ' άκρας προφυλάξεως, όλος ο πήχυς μέχρι του αγκώνος, είτα και ο βραχιών, εισήχθη εις τα έσω του θαλάμου. Έφθασε την καρέκλαν, την έδραξε, και την ώθησεν αφοφητί προς τα ένδον. Η καρέκλα απεμακρύνθη δύο σπιθαμάς, αλλά η θύρα δεν ενέδιδε. Τότε ο άνθρωπος με την εισηγμένην χείρα είλκυσε την θύραν προς τα εντός, αλλά αυτή δεν ήνοιγεν. Εφαινετο έχουσα και άλλο στήριγμα εκτός της κατέκλας. Τω όντι είχε τον μοχλόν, τον οποίον ο βιαστής της θύρας δεν έβλεπεν, εις το ασθενές φως της με ύδωρ και έλαιον κανδήλας, την οποίαν είχεν η νεάνις εις το δωμάτιόν της. Τέλος ο σιδηρούς μοχλός έπεσε μετά κρότου και η θύρα ήνοιξεν.

Ο άνθρωπος με τα μελανά χείλη έσπευσε να εισέλθει. Αλλά εκεί ευρέθη αντιμέτωπος της Φλώρας, ήτις εξυπνήσασα αποτόμως, ανετινάχθη, επήδησε περίτρομος από της κλίνης, ρήξασα κραυγήν, και κύψασα ήρπασεν από του δαπέδου τον σιδηρούν μοχλόν...

Ο πλούσιος ιδιοκτήτης, χωρίς να πτοηθεί, ήρχισε να ψιθυρίζει προς την νέαν «άσχημα λόγια».

- Σιώπα, Φλώρα, ησύχασε, καημένη, Φλώρα!... Αχ! πώς σε λαχταρώ... Φλώρα μου! Φλώρα μου!

- Φεύγ' απ' εδώ! έκραξεν αγρίως εκείνη.

Ο μελαψός άνθρωπος ηθέλησε να την περιβάλει με τους βραχιόνας, αλλά εκείνη επρότεινε τον μοχλόν.

- Φεύγα! Το βλέπεις αυτό; Θα σε χτυπήσω... θα φωνάξω τους γειτόνους σου... θα κράξω το λοχαγό...

- Ξέρω γιατί θα τον φωνάξεις το λοχαγό, είπε μετά λύσσης ο χήρος... τα 'χεις φτιαγμένα με τον υπηρέτη του, και καλοπερνάς, σκύλα!... Σας είδα εγώ...

- Ψέματα! Ψέματα! έκραξεν εν αγανακτήσει η Φλώρα. Είσαι ψεύτης, άτιμος!...

- Βρίσε με, Φλώρα, βρίσε με, δειρε με, κάμε με ό,τι θέλεις... μόνον άφες με να...

Κι εξέτεινε την χείρα να την συλλάβει. Αλλά η Φλώρα, ταχεία ως αστραπή, ύψωσε τον σιδηρούν μοχλόν, και του εξήρανε την χείρα.

- Ωχ! σκύλα...
- Φεύγα, φεύγα! θα φας κι άλλη...
- Αχ! άθλια! βρώμα!... αλλού ξέρεις να κάνεις ψυχικά... σ' εμένα, τον αφέντη σου, που σε πήρα στο σπίτι μου και σε ανάστησα, κάνεις την τίμια... Ωχ! Ωχ!

Έτριβε τον πληγέντα αριστερόν του βραχίονα με την δεξιάν του χείρα.

- Φεύγα, τώρα!

Ο άνθρωπος με τον πληγέντα βραχίονα, ηρεύνησεν εις το θυλάκιόν του, κι εξήγαγε το ρεβόλβερ γεμάτον. Αλλά μόλις ύψωσε την παλάμην, και η Φλώρα, αισθανθείσα αμυδρώς τον κίνδυνον, του κατέφερε διά του σιδηρού μοχλού σφοδροτάτην πληγήν εις τον δεξιόν βραχίονα.

Η χειρ του κατέπεσεν αδρανής, και το ρεβόλβερ εκυλίσθη εις τους πόδας της Φλώρας. Ο άνθρωπος έφυγε γογγύζων, ολολύζων, βλασφημών, με τους δύο βραχίονας απεξηραμμένους.

Η Φλώρα εμόχλευσεν εκ νέου την θύραν, ωχύρωσε το παράθυρον με την τράπεζαν, με τες καθέκλες, με προσκεφάλαια και οθόνας, και καταβιβάσασα την στρωμήν της από της κλίνης, τας μεν σανίδας και τα στρίποδα έβαλεν επικουρίαν εις την οχύρωσιν της θύρας και του παραθύρου, αυτή δε κατεκλίθη κάτω εις το πάτωμα, χωρίς να κοιμηθεί.

Άμα τη ανατολή της ημέρας, ητοίμασε την αποσκευήν της και ανεχώρησε διά το χωρίον, χωρίς να διηγηθεί ούτε εις την σύζυγον του λοχαγού τι είχε συμβεί. Ο άνθρωπος με τα μελανά χείλη ενοσηλεύθη κρυφά εις την οικίαν του, και εις την γυναικαδέλφην του διηγήθη ότι η Φλώρα του έκλεπεν ασημένια κουτάλια και χρήματα κι έφυγε.

- Συ είσαι, Φλώρα! εφώνησεν ο ωραιός στρατιώτης αναγνωρίσας την νέαν.

Και πώς εδώ;

- Εδώ είναι το χωριό μου! απήντησεν η Φλώρα.
- Δε μου είπες ποτέ πως είσαι χωριανή μου, είπεν ο στρατιώτης.
- Κι ελόγου σου δε μου είπες ποτέ πως είσαι χωριανός μου. Τώρα αφέθηκες;
- Επήρα άδεια κι ήρθα. Και συ πώς έφυγες απ' το σπίτι του αφεντικού σου, Φλώρα;

Η νεάνις ηρυθρίασεν, αλλ' ερύθημα οργής και μίσους, όχι αισχύνης.

- Μην τα ρωτάς αυτά, είπε.
- Πε μου εμένα την αλήθεια, Φλώρα, γιατί σου θέλω το καλό σου, είπεν ο Ζήσος
- Και τι σ' έχω, να σου την πω; απήντησε μειδιώσα η κόρη.
- Ήθελα να ξέρω τα όσα έπαθες, γιατί η μάνα σου προχθές το βράδυ μας είπε, στο σπίτι μας, τα μισά.
- Και πώς ήρθε η μάνα μου στο σπίτι σας; ηρώτησεν ανήσυχος η νέα.
- Ήρθε να σε προξενέψει στον αδερφό μου, για γυναίκα του, μα ο Στάμος δεν σε θέλει.
- Ας είναι καλά το γινάτι του, είπεν η Φλώρα, εγώ δεν ήξερα χαμπάρι.
- Εγώ όμως σε θέλω, Φλώρα, είπεν αφελώς ο νεαρός χωρικός. Και αν δεν σε θέλει ο αδελφός μου, τόσο καλύτερα, γιατί θα σε πάρω εγώ.

Η Φλώρα υπεμειδίασεν ερυθριώσα.

- Και για να σε πάρω, είναι καλά να ξέρω το τι έτρεξε, εξηκολούθησεν ο νέος. Ο αφέντης σου όταν έφυγες, ξέρεις τι της είπε, της γυναίκας του λοχαγού, της κυράς μου;
- Τι θα της είπεν; είπε πικρώς μειδιώσα η Φλώρα· χωρίς άλλο θα είπε πως του 'κλεψα τίποτε.

- Αυτό· είπεν ότι του 'κλεψες ασημένια, και λεφτά.

Η Φλώρα εστέναξε και ύψωσεν άνω τους οφθαλμούς.

- Δε μου λες, είπε, τον είδες τον αφέντη μου διόλου, τότε κοντά που έφυγα;
- Όχι· ήταν άρρωστος από πυρετό, κι έμεινε ένα μήνα στα ρούχα...
- Τι πυρετό! τα μπράτσα του τα δυο το ξέρουνε κι η βέργα η σιδερένια η χοντρή κι ο Θεός που μας είδε.

Και διηγήθη εν ολίγοις πώς ο κύριός της εξήτησε να την βιάσει, και πώς αυτή τον εκτύπησε διά του σιδηρού μοχλού.

...

Την επαύριον ήτο Πάσχα, μεγάλη ημέρα, καθ' ην πάμπολλαι σούβλαι περιεστρέφοντο με τα σφαχτά εις το πυρ, και αμέτρητες κανάτες με αφρίζοντα ρητινίτην έφεραν πολλές γύρες διά

κοινού ποτηρίου, από στόματος εις στόμα, εις τας οικίας των χωρικών. Και περί την εσπέραν, ο Πάνος ο Δημούλης, με τον Παύλον τον Βαλέντιον και με όλην την συντροφιάν του, επανήλθε μελαγχολικός εις την πόλιν, φθονών ολοψύχως τον Ζήσον, τον εν αδεία στρατιώτην, τον υιόν του παρέδρου Σαράντη, όστις έμελλε, μετά μίαν εβδομάδα, να στεφθεί εις γάμον μετά της ωραίας λιγυράς Βλαχοπούλας, αποκαθιστών, διά μιάς πράξεως, την νέαν εις την υπόληψίν της, εξασφαλίζων την ιδίαν του ευτυχίαν, αφήνων εις τα κρύα τον αναποφάσιστον Στάμον, ματαιών τας ραδιουργίας της γειτόνισσας της Γιωργούλας, και απαλλάττων τον γέροντα πατέρα του της φροντίδος του να ζητεί εις το γήρας του να νυμφευθεί ο ίδιος, χάριν των διπλών αναγκών της οικίας και του αγρού.

[1892]

* εξέχασε να ομιλεί αλμπιρίστι, κι έμαθε να ομιλεί σκληρίστι → ξέχασε να μιλά Αρβανίτικα κι έμαθα να μιλά Ελληνικά

** αγιό σ' ίστεν νκάτο τσεντή (ορθότερα: αγιό σ' ιστ νατο τοντι) → αυτή δεν είναι από αυτές που ξέρεις

*** νι βαζ εγγλιάτ ιστ ελάρτ → είναι ένα κορίτσι που είναι ψηλό

**** τσεμπέρ ε ποδέ έδε γγούνε εδέ κεμίσι νε κεντήμ εδέ πεσκούλια (ορθότερα: τσεμπέρ ε ποδέ έδε γγούν εδέ κεμίς με κεντήμ εδέ πεσκούλια) → έχει και μαντήλι και ποδιά και πανωφόρι και πουκαμίσα με κέντημα και στολίδια για τα μαλλιά

Κείμενα Ν. Ε. Λογοτεχνίας, Τα Φύλα στη Λογοτεχνία

Σχέδιο Εργασίας²

Στόχοι:

- Να γνωρίσουν τα παιδιά το έργο του Παπαδιαμάντη, το ιδιότυπο ύφος του, το γλωσσικό ιδίωμα που χρησιμοποιεί και το ρεύμα του Ρεαλισμού αξιοποιώντας παράλληλα ένα κλασικό του διήγημα που παρουσιάζει (και καυτηριάζει) το ιστορικό και κοινωνικό πλαίσιο της εποχής (στα τέλη του 19^{ου} και στις αρχές του 20^{ου} αι).
- Να αναπτύξουν ενσυναίσθηση και ευαισθησία σχετικά με τους χαρακτήρες του διηγήματος, τα στερεότυπα και τις προκαταλήψεις για τα φύλα αλλά και τη θέση της γυναίκας στο παρελθόν ώστε να καταλάβουν καλύτερα το παρόν και να σχεδιάσουν το μέλλον που επιθυμούν, χωρίς αγκυλώσεις παλαιότερων εποχών.
- Να αναπτύξουν δεξιότητες συνεργασίας, παρουσίασης και επικοινωνίας.

Μέθοδος/ Εργαλεία

Ομαδοσυνεργαστική μέθοδος. Εργαλεία, Διαδίκτυο για χρήση σύγχρονης και ασύγχρονης επικοινωνίας, Διαδραστικός Πίνακας για παρουσιάσεις, Blogg του Σχολείου

Διαδικασία:

1. Να χωριστείτε σε ομάδες των 3-4 ατόμων και να ορίσετε ρόλο συντονιστή που θα αναλάβει να οργανώσει την εργασία σας (π.χ. με μια ομαδική) και να συλλέξει το υλικό. Κάθε μέλος αναλαμβάνει από μια τουλάχιστο ερώτηση, την οποία διερευνά και καταγράφει σε διαφάνειες power point.
Προσοχή: Η ομάδα θα πρέπει να οριστεί και να ενημερωθεί η υπεύθυνη εκπαιδευτικός.
2. Στέλνετε το αποτέλεσμα της δουλειάς σας στον συντονιστή ή σε κάποιο άλλο μέλος που έχετε προαποφασίσει και δημιουργείτε μια κοινή παρουσίαση. Μπορείτε να την εμπλουτίσετε πολυμεσικά, (με εικόνα, ήχο, χρώματα κ.λ.π.) Μην ξεχάσετε να καταγράψετε τις πηγές σας στο τέλος της παρουσίασης.
3. Καλό είναι να κατεβάσετε και να διαβάσετε το διήγημα προσεκτικά πριν αρχίσετε να συνεργάζεστε.
4. Με την επιστροφή στο σχολείο, οι ομάδες παρουσιάζουν την εργασία τους στην ολομέλεια.

² Υπεύθυνη Εκπαιδευτικός, Τζιμπιλή Στυλιανή, ΠΕ.02, MSc.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

(1α) Να διακρίνετε και να περιγράψετε τον κεντρικό λογοτεχνικό χαρακτήρα κάνοντας τις αντίστοιχες παραπομπές στο κείμενο σε σχέση με τον κοινωνικό του ρόλο ως άνδρα ή γυναίκας, τα στερεότυπα που τον/την περιβάλλουν, τις σχέσεις των φύλων. Να αιτιολογήσετε τα παραπάνω, παραπέμποντας στο ιστορικό, κοινωνικό πλαίσιο στο οποίο εγγράφεται το κείμενο.

(1β) Να εκφέρετε άποψη για το θέμα του κειμένου, συνδέοντάς το με την καθημερινή σας εμπειρία.

Οι ερωτήσεις αυτές βαθμολογούνται (για τις ανάγκες της εργασίας) με 1α (25) + 1β (25) = 50 μονάδες

(2α) Να αλλάξετε τον αφηγητή της ιστορίας προκειμένου να δοθεί έμφαση στη σημασία της «φωνής» (φωνή ενηλίκου, άνδρα, γυναίκας, νέου, νέας).

(2β) Να συγγράψετε ένα μικρό κείμενο ως «διαφήμιση» ή βιβλιοπαρουσίαση ή κριτική για το κείμενο.

ή εναλλακτικά

(2β) Να παρουσιάσετε το ρεύμα του Ρεαλισμού στην πεζογραφία και να παρουσιάσετε τα ρεαλιστικά στοιχεία του Παπαδιαμάντη με αναφορές στο κείμενο και αντίστοιχες παραπομπές.

Καλή Επιτυχία!

